Η μορφή τής μητέρας στη διαχρονική της πορεία (Αθηνά Παπαϊωάννου, φιλόλογος)

Categories : ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Date : 12 Φεβρουαρίου, 2024

«*Μάνα δέ βρίσκεται λέξη καμία/ νά' χει στόν ἦχο της τόση ἁρμονία!/*», λέει ὁ ποιητής καί συμπληρώνει ἡ λαϊκή μοῦσα: «*Ἀπ' ὅλα τ' ἄνθια τοῦ Μαγιοῦ/ κάλιο μοσχοβολᾶ ἡ μάνα*».

Ἡ παρουσία της ἐκπέμπει ἄρωμα καλοσύνης καί προβάλλει, ἀνά τούς αἰῶνες, δυναμική, αἰσθαντική, τρυφερή, θυσιαστική. Φέρνει στόν κόσμο μιά νέα ζωή, ὡς τεκνεύουσα, τήν ὁποία χρωματίζει μέ τά χρώματα τῆς ἀγάπης καί τήν ὀμορφαίνει, μέ τίς ποικίλες ἀρετές πού τή στολίζουν. Εἶναι τό πρόσωπο πού ἐκπέμπει ἐμπιστοσύνη καί στοργή, πού ἐξασφαλίζει τό αἴσθημα τῆς ἀσφάλειας.

Εἶναι πρότυπο μακροθυμίας καί ὑπομονῆς, εἶναι αὐτή πού, ὅσο κι ἄν τήν πληγώσουν,

ξέρει νά συγχωρεῖ καί νά θυσιάζεται, ἄν χρειαστεῖ.

Οἱ ρόλοι στούς ὁποίους πρέπει νά ἀνταποκριθεῖ οὐκ ὀλίγοι. Εἶναι νοικοκυρά, σύζυγος, τροφός καί παιδαγωγός τῶν παιδιῶν της. Ὡς ἐργαζόμενη ἐκτός σπιτιοῦ, εἶναι ἐπιστήμων ἤ ὑπάλληλος ἤ ἀπασχολημένη σέ ἀγροτοκτηνοτροφικές ἀσχολίες ἤ ἐργάτρια σέ κάποιο ἐργοστάσιο.

Τά ψυχικά της ἀποθέματα ἀπεριόριστα. Ἡ ζεστή της ἀγκαλιά, πάντα, ἀνοιχτή γιά τό πονεμένο, τό ἄσωτο, ἤ τό ἀναγκεμένο της παιδί. Στέκεται ἀκλόνητη μπρός στό κατώφλι τῶν ποικίλων δυσκολιῶν, μέ τήν πίστη καί τήν ἐλπίδα, πάντα, νά φωλιάζουν στήν καρδιά της, ἔχοντας ἀξιοθαύμαστη ἀντοχή καί καρτερία στίς ἀπρόσμενες ἀνατροπές τῆς ζωῆς.

Τά “πρέπει” πού τῆς ἐπιβάλλουν οἱ οἰκογενειακές της ὑποχρεώσεις καί οἱ ποικίλες κοινωνικές συνθῆκες ἤ ἐθιμοτυπικά στερεότυπα, ἔρχονται, συχνά, σέ ἀντίθεση ἤ ἀκόμα καί σέ σύγκρουση μέ τά προσωπικά της “θέλω”. Ἐκεῖ διαπιστώνεται καί τό μέγεθος τοῦ ὑψηλοῦ καί θυσιαστικοῦ της φρονήματος, ἀφοῦ προσπερνᾶ τό “Ἐγώ” καί ἀνταποκρίνεται, μέ ὑπευθυνότητα, στό χρέος της, χωρίς ὑστεροβουλία, χωρίς μεμψιμοιρία, χωρίς παράπονο. Ἔτσι, ἀποδεικνύεται καί ὁλοκληρώνεται τό μεγαλεῖο τῆς ἀνιδιοτελοῦς προσφορᾶς της.

Λένε πώς ἡ μάνα εἶναι τό πιό εὐπροσάρμοστο πλάσμα πάνω στή γῆ. Τό καταδεικνύουν ἀπειράριθμα παραδείγματα, στήν, ἀνά τούς αἰῶνες, πορεία της. Ἀπαράμιλλο τό θάρρος της, μοναδική ἡ τόλμη της, ξεχωριστό τό ἀγωνιστικό της φρόνημα.

Μ’ αὐτά τά χαρίσματα καί μ’ αὐτές τίς ἀρετές τήν πλούτισε ὁ Πανάγαθος Θεός, ὥστε νά εἶναι ἀντάξια τῶν ποικίλων ὑποχρεώσεών της. Ἄλλωστε, οἱ ὠδῖνες τοῦ τοκετοῦ τήν προετοιμάζουν καί τήν ἀτσαλώνουν γιά τή μετέπειτα πορεία της, πού, ἴσως, νά εἶναι δύσβατη, δυσβάστακτη, μέ πολλές δοκιμασίες, μέ πολύ πόνο.

Θά χρειαστεῖ, νά παλέψει μέ τά φουρτουνιασμένα κύματα τῆς ζωῆς, σέ διάφορα ἐπίπεδα, ὅμως, θά τά καταφέρει, ἐπειδή διαθέτει ἀγωνιστικό καί ἕνα μεγαλειῶδες θυσιαστικό φρόνημα. Ἡ ψυχική της εὐγένεια, ἡ εὐαισθησία, ἡ προνοητικότητα, ἡ πονόψυχη ματιά της, καί ἡ ἀπέραντη καλοσύνη της προκαλοῦν συγκίνηση καί σεβασμό. Ἡ μάνα δέν δικάζει ἀλλά συγχωρεῖ, δέν ἀντιμάχεται ἀλλά παιδαγωγεῖ, δέν ἀπαρνιέται ἀλλά περιμένει μερόνυχτα στό κατώφλι τῆς ἐλπίδας, μέ τήν ἀγκάλη της ἀνοιχτή.

Γι αὐτό καί τραγουδήθηκε, ὅσο κανένα ἄλλο πρόσωπο, κάλυψε τή θεματογραφία Ἑλλήνων καί ξένων λογοτεχνῶν, σέ πεζά καί ποιητικά ἔργα καί γενικότερα στόν

χῶρο τῆς Τέχνης.

Σκύβουμε, μέ ἄκρα κατάνυξη καί σεβασμό, μπρός στό σιωπηλό καί πονεμένο βλέμμα της, στό ἀφανέρωτο παράπονό της, στό κρυστάλλινο δάκρυ της καί στό μεγαλεῖο της συγχωρητικότητάς της.

Ζοῦμε σ’ ἕναν κόσμο πού ἡ μορφή καί τά δεδομένα του μεταλλάσσονται ραγδαία, καί, ἴσως, μέ βίαιους, ρυθμούς. Σ’ ἕναν κόσμο πού ἡ ἀνάπτυξη τῆς τεχνολογίας ἔχει ἐπιφέρει προκλητικές ἀλλαγές, σκηνοθετώντας πλασματικές εἰκόνες ψευδεπίγραφης εὐτυχίας καί εὐημερίας, τήν ὁποία χαρακτηρίζει μιά ἀμφιλεγόμενη πρόοδος. Γι' αὐτό ἡ παρουσία καί ὁ ρόλος τῆς μητέρας, προπάντων, στή δική μας, ἑλληνική κοινωνία, ἔχει πολύ μεγάλη σημασία. Χωρίς νά ὑποτιμᾶται ὁ, ἐπίσης, σημαντικός ρόλος τοῦ πατέρα, λέγεται πώς ἡ μητέρα εἶναι ὁ κατ’ ἐξοχήν στύλος τῆς οἰκογένειας, ὅσον ἀφορᾶ τή φροντίδα τοῦ νοικοκυριοῦ, τό μεγάλωμα καί τή διαπαιδαγώγηση τῶν παιδιῶν. Ἡ μορφή της ἀποτυπώνεται βαθειά μές στήν ψυχή τῶν παιδιῶν, ἡ συμπεριφορά της ἐπηρεάζει τή διαμόρφωση τοῦ χαρακτήρα τους, ἡ ἀγωνιστικότητα καί ἡ ἀκατάβλητη ψυχική της δύναμη καθορίζουν καί τή δική τους αὐτόνομη, ἀπό μιά ἡλικία καί μετά, πορεία τῆς ζωῆς τους. Ἔτσι, ἡ εἰκόνα της, πού θά ἀποτυπωθεῖ στήν ψυχή τῶν παιδιών της, θά τά ἀκολουθεῖ σέ ὅλη τους τή ζωή καί ἐάν ἔχει στοιχεῖα, ἀπόλυτα, θετικά, τότε θά εἶναι θωρακισμένα γιά κάθε δύσκολη περίσταση.

«*Οὐ τό τεκεῖν ποιεῖ μητέρα ἀλλά τό θρέψαι*» ἀναφωνεῖ ὁ ἕνας ἀπό τούς Τρεῖς Μεγάλους Ἱεράρχες καί Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας, ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος.

Και ὁ Ἑλβετός φιλόσοφος καί συγγραφέας τοῦ 18ου αι. Ζάν Ζάκ Ρουσώ ἀναφέρει χαρακτηριστικά: «Ἂν θέλετε νά ἔχετε μεγάλους καί ἐνάρετους ἄνδρες, τότε νά διδάξετε στίς γυναίκες τί εἶναι μεγαλεῖο καί τί εἶναι ἀρετή».

.Σέ εἶδα νά κρεμᾶς τήν πρώτη μου ζωγραφιά καί θέλησα νά ζωγραφίσω κι ἄλλη.

.Σέ εἶδα νά φροντίζεις τό παιδάκι τῆς γειτόνισσας πού ἔτρεχε γιά τό μεροκάματο καί ἔμαθά νά νοιάζομαι γιά τούς ἄλλους.

.Σέ εἶδα νά ἀνάβεις τό καντήλι στό εἰκονοστάσι, νά γονατίζεις, ψιθυρίζοντας λόγια προσευχῆς κι ἔμαθα πώς ὑπάρχει ἕνας Θεός.

.Σέ εἶδα νά δακρύζεις κι ἔμαθα πώς ὑπάρχουν πράγματα στή ζωή πού πονάνε.

.Σέ εἶδα νά ἐργάζεσαι σκληρά γιά νά μᾶς μεγαλώσεις κι ἔμαθα τήν ἀξία τῆς ἐργασίας καί τῆς προσφορᾶς.

.Σέ εἶδα νά μέ κοιτᾶς βαθειά μέσα στά μάτια καί φώναξα μέ χαρά: “τῆς ψυχῆς μου τά βάθη μόνο ἐσύ τά’ χεις μάθει!».

Σ’ ὅλη τή διάρκεια τῆς ζωῆς του ὁ ἄνθρωπος ἀναζητᾶ τή γλυκιά μορφή της, τόν παρήγορο κι ἐνθάρρυντικό λόγο της, τή ζεστή ἀγκαλιά της.

Ἀπό τήν ἀρχαιότητα μέχρι καί τίς μέρες μας ἀμέτρητα εἶναι τά παραδείγματα πού τήν καταξιώνουν ὡς μοναδικό πρόσωπο, μέ τά ἰδιαίτερα χαρακτηριστικά της, ὅπως αὐτά τῆς αὐτοθυσίας, τῆς ἀνιδιοτελοῦς προσφορᾶς, τῆς ἀπαξίωσης τῆς ἴδιας τῆς ζωῆς της, μπρός στό ἱερό χρέος γιά τή σωτηρία τῶν παιδιῶν της, ἀκόμη καί στό χρέος ἀπέναντι στήν ἴδια τήν Πατρίδα.

Ξεχωριστό παράδειγμα ἀποτελεῖ ἡ Σπαρτιάτισσα βασίλισσα Κρατησίκλεια. Ξεφυλλίζοντας σελίδες τῆς ἱστορίας γιά τήν Σπάρτη τοῦ 3ου π.Χ. αἰ., παρακολουθοῦμε μιά Σπάρτη πού ἔχει χάσει τό παλιό μεγαλεῖο της.

Ἡ διαφθορά, ἡ φιλοχρηματία, οἱ ἀνάξιοι ἡγέτες, ἡ ἀθέτηση τῶν παλαιῶν ἀρχῶν, πού χαρακτήριζαν τή Σπαρτιατική κοινωνία, ὁδήγησαν σέ μιά, ἄνευ προηγουμένου, κοινωνικοπολιτική κρίση. Ὁ γιός της Κλεομένης πονᾶ γιά τό κατάντημα τῆς Πατρίδας του, ἐπιθυμεῖ διακαῶς νά τήν ἐπαναφέρει στά παλιά της μεγαλεῖα, ἀναλαμβάνοντας τήν ἐξουσία. Φιλοδοξεῖ νά ἐπαναφέρει τή Νομοθεσία τοῦ πρώτου βασιλιᾶ τῆς Σπάρτης Λυκούργου. Προετοιμάζει, κρυφά, κίνημα, ζητώντας τή βοήθεια τοῦ βασιλιᾶ τῆς Αἰγύπτου Πτολεμαίου, ὁ ὁποῖος μέ τή σειρά του ἀπαιτεῖ νά σταλεῖ ἡ μητέρα του Κρατησίκλεια καί τά παιδιά του, ὡς ἐχέγγυο. Κι ἐνῶ ὁ Κλεομένης, τήν ὥρα τοῦ ἀποχωρισμοῦ, συγκλονισμένος, ξεσποῦσε σέ δάκρυα ἡ μητέρα του, τόν ἐπέπληττε, θυμίζοντάς του τίς ἀρχές τῆς Σπαρτιατικῆς ἀγωγῆς. Κατόπιν, μέ ὑπερήφανο βλέμμα, ἀδάκρυτη, κατευθύνθηκε πρός τό πλοῖο γιά τόν ἄγνωστο γιά τό μέλλον τους προορισμό στήν μακρινή Αἴγυπτο.

Καί περνᾶμε στήν μετά Χριστόν ἐποχή, στόν 4ο μ.Χ., αἰ., γιά νά γνωρίσουμε τρεῖς ξεχωριστές, ἅγιες μητέρες, αὐτές τῶν Τριῶν Μεγάλων Ἱεραρχῶν· τήν Ἐμμέλεια, μητέρα τοῦ Μ. Βασιλείου, τή Νόνα, μητέρα τοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, καί τήν Ἀνθοῦσα, μητέρα τοῦ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου.

Καί οἱ τρεῖς ὑπῆρξαν καί θά εἶναι πρότυπα, ὡς μεγάλες παιδαγωγοί, στήν ἐν Χριστῷ ζωή τῶν παιδιῶν τους, στή σμίλευση τοῦ χαρακτήρα καί τῆς προσωπικότητάς τους.

Αὐτές τούς κυοφόρησαν, τούς γέννησαν, τούς ἀνέθρεψαν, τούς στήριξαν μέ τίς προσευχές καί τίς ἐνάρετες συμβουλές τους ἀλλά, προπάντων, μέ τό παράδειγμά τους. Κατέδειξαν πώς ἡ ἱερότητα τῆς μητέρας φανερώνεται μέ τή μητρότητα καί τή σωστή ἀγωγή τῶν παιδιῶν της.

Ὁ Μ. Βασίλειος εἶχε πεῖ χαρακτηριστικά: *“Στή μητέρα ὀφείλουμε τό ζῆν, τό εὖ ζῆν καί τό αἰωνίως, κατά Θεόν, ζῆν”*. Και ὁ ἱερός Χρυσόστομος εἶχε πεῖ γιά τή μητέρα του Ἀνθοῦσα: *“Γιά μένα ἡ μητέρα μου γινόταν ἡ προστατευτική φτεροῦγα γιά τήν προστασία καί τή σωτηρία μου”*. Ὁ δέ φιλόσοφος Λιβάνιος, κοντά στόν ὁποῖο μαθήτευσε ὁ Χρυσόστομος, ἀφοῦ δέν κατάφερε νά τόν προσελκύσει στά δικά του εἰδωλολατρικά “πιστεύω”, ἄν καί τοῦ πρότεινε τήν ἕδρα του ἀναφώνησε ἔκπληκτος: «*Βαβαί, οἷαι γυναῖκες παρά χριστιανοῖς εἰσι!*» (Πώ, πώ!, τί γυναῖκες ὑπάρχουν μεταξύ τῶν χριστιανῶν!), ὑπονοώντας τήν Ἀνθοῦσα, ἡ ὁποία χήρεψε σέ ἡλικία 20 ἐτῶν καί δέν ξαναπαντρεύτηκε, γιά ν’ ἀφοσιωθεῖ στό μεγάλωμα καί τήν ἀνατροφή τοῦ υἱοῦ της.

«Μονάχα ἀπ’ τή μητέρα του ἀγαπιέται κανείς, μέ μιάν ἀγάπη δυνατή, μοναδική, ἀπέραντη, ἀξεπέραστη», εἶχε πεῖ ἡ μητέρα τοῦ Ναπολέοντα, ὅταν αὐτός ἦταν στήν ἐξορία.

Ξεχωριστό παράδειγμα μιᾶς τέτοιας μοναδικῆς μητρικῆς ἀγάπης εἶναι αὐτό τῆς κρητικιᾶς Ἀργυρῶς τῆς ἐπονομαζόμενης ἀσκήτριας, ἡ ὁποία δραπέτευσε ἀπό τή Σπιναλόγκα, ὅπου ἦταν τρόφιμη, ἐπειδή εἶχε προσβληθεῖ ἀπό τή νόσο τοῦ Χάνσεν, πέφτοντας νύχτα στή θάλασσα. Μέ πολύ κόπο βγῆκε στή στεριά καί ἐπί ἑπτά μερόνυχτα περπατοῦσε ἄσιτη, ἄποτη, γιά νά δεῖ τό παιδί της, ἔστω ἀπό μακριά.

Τό ἴδιο μεγαλεῖο αὐτῆς τῆς μητρικῆς ἀγάπης, πού προκαλεῖ θαυμασμό καί συγκίνηση καταδεικνύει καί τό ἑξῆς συμβάν: 1988 γίνεται ὁ καταστροφικός σεισμός στήν Ἀρμενία. Κάτω ἀπό τά ἐρείπια ἡ Ἔμα Ἀγκοπιάν προσπαθεῖ νά κρατήσει τό 4μηνο παιδί της στή ζωή. Ἀφοῦ στέρεψε τό γάλα της, ἔκοβε ἕνα ἕνα τά δάχτυλά της καί τάιζε μέ τό αἷμα της τό παιδί της, γιά νά τό κρατήσει στή ζωή. Τούς βρῆκαν τά συνεργεῖα διάσωσης, μετά ἀπό πέντε μέρες, μέ τό παιδί νά ζεῖ. Κάτι παρόμοιο συνέβη καί στό μεγάλο, καταστροφικό σεισμό τῆς Ἰαπωνίας, τό 2011. Κάτω ἀπό τά ἐρείπια τοῦ σπιτιοῦ της βρέθηκε μιά μάνα σέ στάση τέτοια σάν νά’ θελε νά προστατέψει κάτι. Οἱ διασῶστες βρῆκαν κάτω ἀπό τό καμπουριασμένο της σῶμα τό τρίμηνο ἀγοράκι της, τυλιγμένο σέ κουβέρτα, νά κοιμᾶται ἥσυχα.

Ἄπειρα τά παραδείγματα πού καταδεικνύουν τήν ἀξιοθαύμαστη καί ἀγωνιστική μορφή τῆς μητέρας, μέ τήν ὑπερφυσική δύναμη καί θέληση, μέ κεῖνο τό ἀξεπέραστο, θυσιαστικό φρόνημα, γνωρίσματα πού τήν καταξιώνουν στήν παγκόσμια παλαίστρα τῆς καθημερινότητας ἀλλά καί τῆς ἱστορικῆς ἀναγκαιότητας. Μέ χρυσᾶ γράμματα γράφτηκαν τά ἡρωικά κατορθώματα τῶν Ἑλληνίδων μητέρων, πού προτίμησαν τό θάνατο προκειμένου νά σώσουν τά παιδιά τους καί τόν ἑαυτό τους ἀπό τήν ταπείνωση καί τόν ἐξευτελισμό, στά δίσεχτα χρόνια τῆς σκλαβιᾶς, μέ τόν χορό τοῦ Ζαλόγγου καί τόν παρόμοιο, στήν Ἀράπιτσα τῆς Νάουσας. Ἀλλά στό πάνελ τῆς Ἱστορίας προβάλλουν καί κεῖνες οἱ Ἠπειρώτισσες μάνες, πού ἀψηφώντας τόν κίνδυνο ἀνέβαιναν τά χιονισμένα βουνά τῆς Πίνδου, φορτωμένες μέ τρόφιμα καί

πυρομαχικά, νά βοηθήσουν τούς Ἕλληνες φαντάρους, πού τούς αἰσθάνονταν δικά τους παιδιά, στόν ἀγώνα τους γιά τήν Ἐλευθερία, στή θυσία τους ὑπέρ βωμῶν καί ἑστιῶν.

Στήν ψυχή τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, εἶναι ἔντονα συνυφασμένη ἡ μορφή τῆς μάνας μέ τό πρόσωπο τῆς Παναγίας μας, τήν ὁποία αἰσθάνεται ὡς Μάνα του καί Μάνα ὅλου τοῦ κόσμου. Σ' αὐτήν καταφεύγει σέ κάθε δύσκολη στιγμή τῆς ζωῆς, σ' αὐτήν λέει τά παράπονα καί τούς καημούς της, ἀπό αὐτήν ζητᾶ τή γιατρειά γιά τό ἄρρωστο παιδί της. Κι ὁ πόνος τῆς μάνας μετριάζεται, ἡ καρδιά της γαληνεύει, καθώς, γονατιστή μπρός στό εἰκονοστάσι, ψιθυρίζει λόγια καρδιακῆς προσευχῆς, γιατί πιστεύει ἀκράδαντα στή βοήθεια καί τήν παρηγοριά Της. Γιατί ἡ Παναγία μας, ὡς μάνα τοῦ Θεανθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ, πέρασε ὅ, τι περνᾶ μιά συνηθισμένη μάνα, μά δοκιμάστηκε καί ἀπό ἐκεῖνον τόν βαθύτατο πόνο, πού ἔσκισε τά σπλάχνα της, σάν δίστομη ρομφαία καί μάτωσε τά στήθη της, ὅταν, κάτω ἀπό τόν Σταυρό τοῦ παιδιοῦ Της, ζοῦσε τόν ἄδικο Σταυρικό θάνατό Του.

Μέσα στίς τρικυμίες τῆς ζωῆς, μέ τίς ποικίλες ἀνατροπές καί δοκιμασίες, τίς χαρές καί τίς λύπες, ἡ μορφή τῆς μάνας θά προβάλλει ὡς φάρος ἄσβηστος, στό διηνεκές. Θά φωτίζει, ἀενάως, τίς καρδιές, ὄχι μόνον τῶν παιδιῶν ἀλλά καί ὅλων τῶν ἀνθρώπων, κρατώντας σταθερά τό πηδάλιο γιά τό ὄμορφο ταξίδι τῆς οἰκογενειακῆς συμπόρευσης, συμβάλλοντας στή διαμόρφωση ὑπεύθυνων, συνετῶν καί ὁλοκληρωμένων προσωπικοτήτων.

Ἄν, ἐκτός ἀπό τό γάλα πού βυζαίνουν τά παιδιά, μές στήν τρυφερή της ἀγκαλιά, νουθετοῦνται, μέ τό νάμα τῆς ἀγάπης, γιά μιάν ἐνάρετη ζωή, μέ ἀρχές καί ἦθος, μέ σεβασμό, ἐργατικότητα, ἐγκράτεια, δημιουργική πορεία καί φιλαλήθεια, τότε ἡ ἀγκαλιά της θά φαντάζει σάν ἔναστρος οὐρανός, τό χαμόγελό της θά εἶναι ὁλάνθιστος κῆπος καί ἡ καρδιά της βράχος ἀκλόνητος ἀπέναντι στά φουρτουνιασμένα κύματα τῆς ζωῆς.

(Πηγή: enromiosini.gr*)*